

Guia de recursos sobre **diversitat lingüística**

GRUP DE BIBLIOTEQUES CATALANES ASSOCIATES A LA UNESCO

Organización
de las Naciones Unidas
para la Educación,
la Ciencia y la Cultura

Sumari

Presentació	3
Llengües al món i diversitat lingüística	4
Defensa de la diversitat lingüística	6
Materials didàctics	7
Llengües en perill i sostenibilitat	8
Diversitat lingüística i Internet	10
Textos normatius	10
Recursos electrònics	11
Entitats	12

La UNESCO va aprovar l'any 1999 la celebració el 21 de febrer del Dia Internacional de la Llengua Materna. Enguany, amb motiu d'aquesta commemoració, el Grup de Biblioteques Catalanes Associades a la UNESCO juntament amb Linguapax ha elaborat aquesta guia amb una selecció de recursos de caire divulgatiu sobre diversitat lingüística, amb l'objectiu d'apropar aquesta realitat al públic en general.

Encadeneu
un poble
despulleu-lo
tapeu-li la
boca,
que és encara lliure.

Un populu
mittitulu a catina
spuggghiatulu
attuppatici a
vucca,
è ancora libiru.

Lleveu-li el
treball
el passaport
la taula on
menja
el llit on dorm,
és encara ric.

Livatici u
travagghiu
u passaportu
a tavula unni
mancia
u lettu unni dormi,
è ancora riccu.

Un poble,
esdevé pobre i
esclau,
quan li roben
la llengua
heretada dels pares:
està perdut per
sempre més.

Un populu,
diventa poviru e
servu,
quannu ci arrubbanu
a lingua
addutata di patri:
è persu pi sempri.

Fragment del poema d'Ignazio Buttitta,
Lingua e dialettu. 1970.
(Traduït del sicilià per Àlex Cosials)

PRESENTACIÓ

Les llengües, vehicles privilegiats de transmissió del coneixement cultural, han estat definides per alguns lingüistes com l'ADN de les cultures, perquè codifiquen el coneixement que la població ha heretat dels seus avantpassats. Cada llengua reflecteix una visió única del món i un patrimoni cultural, a més de la manera com una comunitat de parla interactua amb el seu entorn. La diversitat lingüística és, doncs, un tresor de coneixements desenvolupats al llarg de la història, incloent-hi aquelles pràctiques que tenen a veure amb el manteniment i la gestió sostenible d'alguns dels entorns més vulnerables i biològicament més diversos del món.

La desaparició de cada llengua suposa, per tant, la pèrdua, en la majoria de casos irrecuperable, d'aquest coneixement cultural únic, a més de la integració sociocultural de generacions i de valors culturals i identificadors de cada grup humà.

Cada cop hi ha més consciència que el patrimoni lingüístic del planeta es troba en els nostres dies amenaçat. Els pronòstics que fan els experts sobre el futur de les llengües són prou reveladors: alguns estudiosos vaticinen la desaparició d'entre el 90 i el 95 % de les llengües del món abans de l'any 2100; d'altres calculen que 'només' la meitat acabaran desapareixent durant aquest segle. Els processos d'uniformització lingüística estan estesos per pràcticament tots els països del món. Són moltes encara, però, les àrees del planeta que s'han d'estudiar per entendre millor com funcionen els fenòmens de substitució lingüística i, sobretot, de quina manera es pot invertir la tendència actual amb l'objectiu de preservar la diversitat.

L'extinció de les llengües pot ser provocada per causes diverses: per pressions externes a les comunitats, que poden ser de caire polític, econòmic, cultural, militar, etc. o per les actituds negatives dels propis parlants envers les seves llengües, que decideixen abandonar-les sovint com a conseqüència precisament d'aquestes pressions externes. Moltes

vegades són els propis pares qui, per una falta d'autoestima, renuncien a ensenyar la llengua pròpia mancada de prestigi als seus fills, ja que creuen que el seu ús no els serà productiu en el futur. Des del punt de vista polític, un cop d'ull a un mapa de les llengües del món també ens explica que en les regions on històricament hi ha hagut una major implantació de l'estat-nació, centralista i uniformitzador, la diversitat lingüística és menor, i Europa, amb un 3 % aproximadament sobre el total de llengües, n'és el cas paradigmàtic.

No obstant això, en els últims anys, moltes comunitats arreu del món han posat en marxa programes de revitalització lingüística amb la intenció que les seves llengües es transmetin a les noves generacions i no s'acabin extingint. La introducció de les varietats autòctones en els sistemes educatius ha estat un dels camins triats per algunes comunitats lingüístiques per recuperar l'ús de la llengua pròpia, potenciant en molts casos l'educació bilingüe o multilingüe. En aquest sentit, l'exemple de la immersió lingüística a Catalunya, reconegut internacionalment, és un cas ben estudiat pel que fa a la recuperació i extensió del coneixement de la llengua pròpia. Des d'un altre nivell, la UNESCO, organisme internacional de referència en temes de diversitat cultural, està elaborant en l'actualitat un recull de bones pràctiques de revitalització lingüística i ha aprovat, sobretot en els últims anys, documents normatius que tenen com a objectiu contribuir a la preservació del patrimoni cultural del planeta. Entre aquests documents cal destacar la Declaració Universal sobre la Diversitat Cultural (2001), la Convenció per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial (2003) i la Convenció sobre la Protecció i la Promoció de la Diversitat de les Expressions Culturals (2005). A hores d'ara, la UNESCO està preparant un nou Informe Mundial sobre la Diversitat Cultural, obra clau per entendre de manera global l'estat de la qüestió de la diversitat cultural.

Josep Cru
Institut Linguapax

LLENGÜES AL MÓN I DIVERSITAT LINGÜÍSTICA

“Moltes vegades es pregunta als lingüistes quantes llengües hi ha al món. Aquesta pregunta aparentment innocent és en realitat força complicada, no tan sols perquè hi ha llengües sense documentar, sinó per una raó més important: la inherent dificultat que comporta definir què és una llengua i què és un dialecte. (...) En tot cas, i deixant de banda el problema d'establir criteris clars per definir què és una llengua, la majoria d'estudis calculen que actualment hi ha al món entre 5.000 i 6.000 llengües. La distribució d'aquestes llengües pels continents és molt irregular. D'un total estimat de 6.000, les llengües africanes i asiàtiques en representen una tercera part (32 %) cada grup, mentre que només el 3 % són europees. Les llengües americanes i pacífiques representen el 15 % i el 18 % del total, respectivament..”

UNESCO ETXEA. *Informe sobre les llengües del món: síntesi*. Barcelona: Unescocat: Angle, 2005, pàgs. 19 i 22.

* LLENGÜES,
ENTENDRE'NS
ÉS POSSIBLE

CRYSTAL, DAVID. *La revolució del llenguatge*. Madrid: Alianza, 2005. 167 p. (Ensayo; 266).

Aquest llibre del conegut lingüista gal·lès tracta alguns dels temes clau dels últims temps que afecten la diversitat lingüística: el futur de l'anglès (més concretament de les diferents varietats de l'anglès), el futur de les llengües en general i el paper d'Internet en relació a la diversitat lingüística.

“El dilema de la llengua materna” [En línia]. A: *Educación hoy: boletín del Sector de Educación de la UNESCO*. (2003), núm. 6.

<<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001308/130800s.pdf>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

JUNYENT, CARMÉ. *La diversitat lingüística: didàctica i recorregut de les llengües del món*. Barcelona: Octaedro: Projecte GELA, 1999. 129 p.

KING, LINDA, ED. *La educació en un mundo plurilingüe* [En línia]. París: UNESCO, 2003. (ED 2003/WS/2)

<<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001297/129728e.pdf>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

Aquest document té com a objectiu aclarir alguns conceptes i temes clau entorn de l'educació plurilingüe i presenta, de forma simplificada i sintètica, les declaracions i recomanacions de la UNESCO en aquest camp.

Les langues du monde. París: Pour la Science, 1999. 158 p. (Bibliothèque scientifique).

Les llengües de Catalunya: quantes llengües s'hi parlen?. Barcelona: Universitat de Barcelona: Octaedro, [2005]. 175 p. + 1 DVD.

Aquesta obra és el producte que acompanya l'exposició del mateix nom que va preparar el Grup d'Estudi de Llengües Amenacades (GELA), creat a la Universitat de Barcelona amb l'objectiu de promoure la recerca i realitzar activitats de divulgació i sensibilització. La recerca va mostrar que pel cap baix es parlen a Catalunya unes 300 llengües.

MARTÍ, FÈLIX [ET AL.], ED. *Palabras y mundos: informe sobre las lenguas del mundo*. Barcelona: Icaria, 2006. 423 p. (Antracyd. Análisis contemporáneo; 244).

SIGUAN, MIQUEL. *La Europa de las lenguas*. 2a ed. Madrid: Alianza, 1996. 200 p. Aquest llibre ofereix un panorama general dels orígens històrics de la pluralitat lingüística d'Europa. També s'hi examina la situació actual de l'ensenyament de llengües i la política lingüística de la Unió Europea.

TUSON, JESÚS. *Les llengües del món*. Barcelona: UOC, 2006. 62 p.

Libret de petit format que explica de manera succinta la classificació de les llengües del món (tant tipològica com genealògica) i que parla de les circumstàncies que amenacen el seu futur.

TUSON, JESÚS. *Lletres sobre lletres*. Barcelona: Empúries, 2006. 108 p. (Biblioteca Universal; 211)

En un recorregut al llarg de la història del llenguatge, s'analitzen en aquest llibre els orígens i l'evolució de l'escriptura, des de les inscripcions en tauletes de fang de l'antiga Mesopotàmia fins a les converses de xat dels nostres dies.

UNESCO. *African community languages and their use in education* [En línia] = *Les langues communautaires africaines et leur utilisation dans l'enseignement*. París: UNESCO, [2004].

<http://www.unesco.org/education/languages_2004/affichlang_afrique.pdf>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

UNESCO ETXEA. *Informe sobre les llengües del món: síntesi*. Barcelona: Unescocat: Angle, 2005. 111 p.

Tot basant-se en l'anàlisi de qüestionaris rebuts de més de 700 comunitats lingüístiques, aquest llibre fa un balanç sobre l'estat de les llengües del món i repassa la seva situació en els principals àmbits d'ús. Proposa, a més, recomanacions per tal de protegir la diversitat lingüística del planeta.

ATLES I DICCIONARIS

Atles de la diversitat. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2004. 350 p.

L'*Atles de la Diversitat* és una obra de gran format, de més de 300 pàgines, que ajuda a entendre d'una manera molt gràfica la diversitat de l'art, de les religions, de la política, de la natura i de molts altres camps. Linguapax hi ha col·laborat en la redacció i l'elaboració dels mapes lingüístics que corresponen als capítols dedicats al bloc de la diversitat lingüística. En concret els capítols són: 'Les llengües del món', 'L'escriptura', 'Les llengües majoritàries', 'El plurilingüisme', 'Les llengües en contacte', 'Les llengües amenaçades' i 'Les llengües oficials'.

BADIA I CAPDEVILA, IGNASI. **Diccionari de les llengües d'Europa.** Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2002. 285 p.

Aquest llibre mostra la diversitat lingüística a Europa amb articles que, de manera molt clara i ordenada, informen sobre la filiació de cada varietat lingüística, el tipus d'alfabet que fa servir, el nombre de parlants i el domini lingüístic que ocupa, a més del nom que donen els propis par-

lants a la seva llengua. Hi ha, també, a cada entrada una explicació sociolingüística històrica de cada varietat i en alguns casos un petit fragment literari de la llengua en qüestió amb traducció al català. Conté un apèndix amb la classificació genètica de les llengües d'Europa, un altre amb la composició lingüística dels estats europeus i un mapa detallat en color.

BERNARD, COMRIE; MATTHEWS, STEPHEN; POLINSKY, MARIA, EDS. **The atlas of languages: the origin and development of languages throughout the world.** London: Bloomsbury, 1997. 224 p.

GORDON, RAYMOND G., JR., ED. **Ethnologue: languages of the world** [En línia]. 15th ed. Dallas: SIL, 2005.

<<http://www.ethnologue.com>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

Ethnologue és la referència enciclopèdica sobre llengües més completa que existeix. Tant a la versió electrònica com en paper del seu recull es poden trobar descripcions de 6.912 llengües, ordenades tant pel

seu nom com per continents i països. També es poden consultar 208 mapes lingüístics de diferents regions del món.

MORAL, RAFAEL DEL. **Diccionario Espasa Lenguas del mundo.** Madrid: Espasa Calpe, 2002. 668 p.

Llibre de referència amb 500 entrades alfabetitzades de les llengües del món amb informació sobre l'adscripció genètica, l'origen i la història, el nombre de parlants, el domini lingüístic, els sistemes d'escriptura, etc. Se citen en total unes 1600 llengües, dialectes i varietats lingüístiques.

MOSELEY, CHRISTOFER; ASHER, R. E., EDS. **Atlas of the world's languages.** London; New York: Routledge reference, 2007.

WURM, STEPHEN A., ED. **Atlas of the world's languages in danger of disappearing.** 2nd. ed. París: UNESCO, 2001. 90 p.

GARRY, JANE; RUBINO CARL. **Facts about the world's languages: an encyclopedia of the world's major languages: past and present.** New York: H.W. Wilson, 2001. 896 p.

Defensa de la diversitat lingüística

“En el rerafons dels tòpics i dels prejudicis, però, hi ha la ignorància i la feblesa. Perquè el coneixement de la realitat, en aquest cas de les llengües, ens parla d'igualtat, de possibilitats expressives idèntiques, de la conjunció perfecta de qualsevol sistema lingüístic amb les necessitats simbòliques i narratives de cada grup de parlants, de cada parlant: tots aconseguim el mateix amb mitjans essencialment iguals, que només es diferencien en uns detalls en què es manifesta la pluralitat rica de les formes expressives.”

TUSON, JESÚS. *Patrimoni natural: elogi i defensa de la diversitat lingüística*. Barcelona: Empúries, 2004. (Biblioteca Universal; 187), pàg. 84.

COMELLAS, PERE. *Contra l'imperialisme lingüístic: a favor de la linguodiversitat*. Barcelona: La Campana, 2006. 184 p. (Obertures; 18).

MORENO CABRERA, JUAN CARLOS. *De Babel a Pentecostés: manifiesto plurilingüista*. Barcelona: Horsori, 2006. 99 p. (Cuadernos para el análisis; 20).

MORENO CABRERA, JUAN CARLOS. *La dignidad e igualdad de las lenguas: crítica de la discriminación lingüística*. Madrid: Alianza, 2002. 316 p. (Ensayo. Lingüística; 154).

Aquest llibre constata el fet que totes les varietats lingüístiques del món tenen un grau de desenvolupament similar i que no hi ha llengües més simples o més complexes, més o menys cultes o més o menys útils per a la comunicació. Una àmplia gamma de prejudicis lingüístics són analitzats en aquest llibre, que conté capítols amb títols tan significatius com ara: els mites sobre la diversitat de llengües, el xovinisme lingüístic o l'origen de les llengües grans és molt humil. Un dels apèndixs del llibre recull un centenar de mites, prejudicis i tòpics sobre les llengües que són comentats per l'autor.

SIGUAN, MIQUEL. *Bilingüismo y lenguas en contacto*. Madrid: Alianza, 2001. 368 p.

TUSON, JESÚS. *Històries naturals de la paraula*. 10a ed. Barcelona: Empúries, 2006. 112 p. (Biblioteca Universal; 110)

Homenatge al poder de la llengua, aquesta obra és un recorregut apassionat i divertit per la vida quotidiana de les paraules. S'hi fa una revisió atrevida de vells conceptes com ara el bilingüisme, la tolerància o la unitat de la llengua.

TUSON, JESÚS. *Mal de llengües: a l'entorn dels prejudicis lingüístics*. 2a ed. Barcelona: Empúries, 2002. 155 p. (Butxaca; 112).

TUSON, JESÚS. *Patrimoni natural: elogi i defensa de la diversitat lingüística*. Barcelona: Empúries, 2004. 110 p. (Biblioteca Universal; 187).

En aquest llibre, Jesús Tuson reivindica la pluralitat de llengües, les diferents maneres de dir el món, els sistemes de comunicació i d'expressió que els grups humans hem desenvolupat al llarg de molts mil·lennis, com a manifestacions i concrecions del nostre senyal més distintiu: el llenguatge, sense el qual no seríem humans.

TUSON, JESÚS. *Una imatge no val més que mil paraules: contra els tòpics*. 12 ed. Barcelona: Empúries, 2006. 108 p. (Biblioteca Universal; 152).

© www.istockphoto.com

Materials didàctics

BARRIERAS, MÓNICA; VILARÓ, SERGI; JUNYENT, CARMÉ. *Quadern E.S.O de la diversitat lingüística*. Barcelona: Octaedro: Projecte GELA, 2000. 126 p.

CRU, JOSEP; PONCE, AMÉLIE. *Fitxa didàctica: La diversitat lingüística al món* [En línia]. Barcelona: Linguapax: UnescoCAT, [2004] <<http://linguapax.org/pdf/FitxaDiscoveryCAT.pdf>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

Fitxa didàctica per treballar la commemoració del 21 de febrer "Dia Internacional de la Llengua Materna".

JUNYENT CARMÉ, ED. *La gimcana de les llengües*. Barcelona: Octaedro, 2002. 231 p.

Aquest llibre recull l'experiència d'un concurs, concretament una gimcana, que es va fer a Masquefa amb l'objectiu d'ampliar la consciència de la població sobre la diversitat lingüística. Consta de l'explicació i objectius del concurs, les proves realitzades i les solucions. Un bon material a partir del qual es pot treballar en l'àmbit de l'ensenyament.

Llengües, universos en perill: maleta didàctica sobre diversitat lingüística, cultural i biològica [Multimèdia]. Palma de Mallorca: Fundació "Sa Nostra": Govern de les Illes Balears, Direcció General de Política Lingüística, 2001. 1 CD-Rom + 1 vídeo VHS + 1 llibret: *Viatge a Bóker-Hadash* + 1 llibre: *Llengües, universos en perill: diversitat lingüística, cultural i biològica*.

Material didàctic adreçat a professorat de l'ESO, batxillerat, cicles formatius, centres d'idiomes, formació d'adults i públic interessat en la temàtica.

REIG, DOLORS; VÁZQUEZ, AMPARO; MOHR, GISELA. *Nosaltres també en tenim = Nosotros también tenemos derechos = We have them too = Nous en avons aussi*. Barcelona: Linguapax: UnescoCAT, 2004. (Quaderns Linguapax).

Aquest títol forma part de la col·lecció de Quaderns Linguapax. Aquests quaderns proporcionen eines pedagògiques a les escoles i als instituts per fomentar l'aprenentatge de les llengües estrangeres de forma transversal amb els continguts d'altres àrees del currículum educatiu. Altres títols d'aquesta col·lecció: *Quan viatjar no és un plaer*, *Conviure amb els altres*, *Imatges i estereotips*, *Els drets de la terra*, *El restaurant del món* i *Vivim un sol món*.

TORRES, LÍDIA; BARREIRAS, MANEL; VILARÓ, SERGI. *La carpeta de la diversitat lingüística: cicle inicial de primària*. Barcelona: Octaedro: Projecte GELA, 2003. 39 p.

Aquest títol és el primer de tres llibrets que el Projecte GELA: Grup d'Estudis de Llengües Amenaçades ha elaborat com a material didàctic per treballar la diversitat lingüística als cicles d'educació primària. Els altres títols publicats són: *La carpeta de la diversitat lingüística: cicle mitjà de primària*; *La carpeta de la diversitat lingüística: cicle superior de primària*.

Llengües en perill i sostenibilitat

“La diversitat lingüística és, doncs, el nostre tresor de coneixements desenvolupats al llarg de la història, incloent-hi coneixements sobre com s’han de mantenir i utilitzar d’una manera sostenible alguns dels entorns més vulnerables i biològicament diversos del món. Si durant el pròxim segle perdem més de la meitat de les nostres llengües, també perjudicarem greument les nostres possibilitats de viure a la Terra. Des d’aquesta perspectiva, promoure la salut i la fortalesa dels ecosistemes és el mateix objectiu que promoure la salut i la fortalesa de les societats humanes, les seves cultures i les seves llengües. Necessitem un enfocament biocultural integrat per afrontar la crisi ambiental del planeta.”

SKUTNABB-KANGAS, TOVE; MAFFI, LUISA; HARMON, DAVID. *Compartir un món de diferències: la diversitat lingüística, cultural i biològica de la Terra*. Barcelona: Linguapax: Unescocat, 2006, pàg. 38.

© Josep Cru

ABLEY, MARK. *Aquí se habla: un recorrido por las lenguas amenazadas*. Barcelona: RBA Libros, 2006. 384 p.

Mark Abley viatja per tot el món visitant comunitats lingüístiques amenaçades (manx, mohawk, boro, yiddish...). L'autor insisteix en la importància de conservar totes les llengües del món perquè protegint-les tindríem una major riquesa intel·lectual. Abley analitza també la cultura pop, criolla i la política global, que poden amenaçar la supervivència del noranta per cent de les llengües.

HAGÈGE, CLAUDE. *No a la muerte de las lenguas*. Barcelona: Paidós, 2001. 332 p. (Transiciones; 37).

BILLESKOV JANSEN, JANUS; BYRGE SORENSEN, SIGNE. *In languages we live: voices of the world* [Vídeo]. Copenhague: Final Cut Production, 2005. 1 VHS 59 min.: col. So.

Documental sobre la diversitat lingüística del planeta que examina les llengües com a camp social, cultural i polític. Intenta respondre a preguntes com ara per què hi ha llengües que es converteixen en llengües internacionals, per què n'hi ha d'altres que s'estan extingint, què sent l'últim parlant d'una llengua, com es documenta una llengua en perill, etc. La pel·lícula va ser filmada en una quarantena de països.

CRYSTAL, DAVID. *La muerte de las lenguas*. Madrid: Cambridge University Press, 2001. 222 p.

Llibre introductor al tema de la mort de les llengües, dividit en cinc capítols que expliquen de manera molt entenedora per què s'està produint al món un procés d'uniformització lingüística. Els capítols responen successivament a les preguntes: què és la mort d'una llengua?, per què ens n'hauríem de preocupar?, per què moren les llengües?, per on s'ha de començar a aturar el procés? i què es pot fer per protegir la diversitat lingüística?

“Guerra y paz en el frente de las lenguas” [En línia]. A: *El Correo de la UNESCO*. Abril, 2000, pàgs. 18-32.

<http://www.unesco.org/courier/2000_04/sp/index.htm>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

En l'actualitat, la defensa de les llengües minoritàries és un treball prioritari; més enllà de l'idioma, el que està en joc és el destí cultural dels seus parlants. Aquest dossier presenta la “guerra” de les llengües que lluiten per dominar o per sobreviure i la “pau” de les llengües, garantia de la diversitat cultural i del diàleg entre els pobles.

Aquest número està accessible en format electrònic en altres llengües: francès, anglès, rus, àrab i xinès.

JUNYENT, CARME. *Contra la planificació: una proposta ecolingüística*. Barcelona: Empúries, 1998. 186 p. (Biblioteca Universal; 105).

Contra les tendències d'uniformització lingüística s'han endegat processos de planificació arreu del món amb resultats molt desiguals. Aquest llibre proposa una pauta de planificació en què es tingui es compte la diversitat, amb un model que substitueixi la dominació pel veïnatge, i la jerarquització per la coexistència de les llengües.

JUNYENT, CARME. *Vida i mort de les llengües*. Barcelona: Empúries, 1992.

“Lenguas en peligro” [En línia]. A: *El mensajero del patrimonio inmaterial*. Septiembre, 2006.

<<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001471/147185s.pdf>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

LINGUAPAX. CONGRÉS (10è.: 2004: Barcelona). *Congrés Linguapax X: diàleg sobre diversitat lingüística, sostenibilitat i pau* [En línia]. Barcelona: Linguapax: Unescocat, 2004.

<<http://www.linguapax.org/congres04/indexcat.html>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

Aquest congrés es va emmarcar dins del Fòrum Universal de les Cultures Barcelona 2004. Orientat, per una banda, a donar una visió general dels tres temes principals del congrés: diversitat lingüística, sostenibilitat i pau, les possibles interrelacions que pugui haver-hi entre ells, tot tenint en compte els nous factors culturals, socials, polítics i econòmics que planteja la globalització. Per altra banda, es van plantejar cinc tallers simultanis on es va analitzar des d'una perspectiva

més específica el fenomen de la diversitat lingüística en relació a la planificació i la política lingüística.

MAFFI, LUISA. "**Lenguas amenazadas, saber amenazado**" [En línia]. A: *Revista internacional de ciencias sociales*. núm. 173, 2003, pàgs.121-130.

<<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001284/128436s.pdf#128432>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

NETTLE, DANIEL; ROMAINE, SUZANNE. **Veus que s'apaguen: la mort de les llengües del món**. Girona: Universitat de Girona. Institut de la Llengua i Cultura Catalanes: CCG Edicions, 2004. 321 p. (Veus del temps; 2).

SERRA, GRAU, DIR.; SOGUES, ROGER. **Última paraula** [Vídeo]. Barcelona: Milana Bonita, 2003.

1 VHS 48 min.: col. so.

Documental. Un camí entre els darrers vestigis de moltes de les llengües mexicanes que es troben en perill de desaparèixer. Aquest viatge ens descobreix tres paratges emplaçats en tres punts representatius del territori: el desert, la selva i els conreus.

SKUTNABB-KANGAS, TOVE; MAFFI, LUISA; HARMON, DAVID. **Compartir un món de diferències: la diversitat lingüística, cultural i biològica de la Terra**. Barcelona: Linguapax: Unescocat, 2006. 47p.

També disponible en edició trilingüe: català, castellà i francès.

Aquest llibret presenta d'una manera clara i divulgativa les complexes interrelacions que existeixen entre la diversitat cultural, lingüística i biològica de la Terra. El llibre adverteix que la pèrdua del patrimoni lingüístic va molt lligada a la pèrdua del coneixement del nostre entorn i que aquest fet pot tenir reper-

cussions en la gestió sostenible dels recursos naturals. Ofereix una introducció general a un camp complex i exposa alguns dels reptes més importants que afronta el desenvolupament sostenible des de perspectives culturals i educatives.

VENY, JOAN. **Llengua i entorn natural**. Barcelona: Edicions 62, 2001.

SAGART, LAURENT. "**Les langues, un patrimoine à préserver**". A: *Claves para el siglo XXI*. París: UNESCO; Barcelona: Crítica, 2002. (La biblioteca del filòsofo).

WURM, STEPHEN. "**¿Qué futuro tienen las lenguas minoritarias y las lenguas amenazadas?**". A: *Claves para el siglo XXI*. París: UNESCO; Barcelona: Crítica, 2002. (La biblioteca del filòsofo).

“La Red es un medio ecléctico, y esto se ve también en su integración de muchas lenguas. No solo ofrece un hogar a todos los estilos lingüísticos dentro de una lengua, sino que ofrece un hogar a todas las lenguas, siempre que sus comunidades posean una tecnología informativa operativa. Este ha sido el cambio más notable desde que empezó la Web. Originalmente fue un medio donde se hablaba inglés, como lo era Internet en su totalidad, habida cuenta de sus orígenes norteamericanos, pero con la globalización de Internet, la presencia de otras lenguas ha ido aumentando paulatinamente.”
CRYSTAL, DAVID. *El lenguaje e internet*. Madrid: Cambridge University Press, 2002, pàg. 248.

CRYSTAL, DAVID. *El lenguaje e internet*. Madrid: Cambridge University Press, 2002. 304 p.

L'autor investiga en aquest llibre l'impacte notori que Internet està tenint sobre el llenguatge. Lluny del mite popular que creu que aquest nou mitjà pot perjudicar la llengua, Crystal sosté que aquest nou mitjà en plena expansió ofereix enormes possibilitats de creativitat personal.

PAOLILLO, JOHN [ET AL.]. *Mesurer la diversité linguistique sur internet*. París: UNESCO, 2005. (Sommet mondial sur la société de l'information). (CI-2005/WS/06 CLD 24822). Disponible en versió electrònica. Per la versió en francès: <<http://www.unesdoc.unesco.org/images/0014/001421/142186f.pdf>>. Per la versió en anglès: <<http://www.unesdoc.unesco.org/images/0014/001421/142186e.pdf>>.

UNESCO. *Diversité culturelle et linguistique dans la société de l'information*. París: UNESCO, 2003. 79 p. (Sommet mondial sur la société de l'information). (CI-2004/WS/3). Disponible en versió electrònica a: <<http://www.unesco.org/wsis>>.

UNESCO. *Iniciativa Babel* [En línia]. París: UNESCO, Sector de Comunicació e Informació, 2005. 10 p. (CI 2005/WS/1). <<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001398/139844s.pdf>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

Fuller explicatiu sobre la iniciativa de la UNESCO en la creació del projecte Babel, tal i com s'explica: “La Iniciativa B@bel tiene por objeto contribuir al propósito de la UNESCO de crear sociedades del conocimiento, fomentando el acceso universal a la información y el desarrollo primordial de la información mediante una triple estrategia que comprende: una acción en el plano de las políticas; una labor de sensibilización; y la ejecución de proyectos experimentales de carácter innovador”.

World Internet Usage Statistics Top Languages [En línia]. [S.I.]: Miniwatts Marketing Group, 2007. <<http://www.internetworldstats.com/stats7.htm>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

Carta europea de les llengües regionals o minoritàries. Barcelona: Departament de Cultura, 2001. 47 p.

COLOMINES, AGUSTÍ; MARÍ, ISIDOR; MONJAS, ANASTÀSIA, EDS. *Tots som diferents: textos normatius de la UNESCO sobre diversitat cultural i lingüística*. Barcelona: Unesco-cat: Angle, 2006. 366 p.

Text quadrilingüe català, castellà, anglès i francès que recull les diferents convencions i declaracions que ha aprovat la UNESCO en els últims anys. En concret aquests documents són la Declaració Universal sobre la Diversitat Cultural (2001), la Convenció sobre la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immateral (2003) i la Convenció per a la Protecció i la Promoció de la Diversitat de les Expressions Culturals (2005).

Declaració universal de drets lingüístics [En línia]. Barcelona: CIEMEN, 2000. <<http://www.linguistic-declaration.org/index.htm>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

UNESCO. *Declaración Universal de la UNESCO sobre la Diversidad Cultural* [En línia]. París: UNESCO, 2002. <<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127160m.pdf>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

Aquesta declaració aprovada per la Conferència General de la UNESCO el 2001 fa referència a la importància de les llengües en la promoció de la diversitat cultural. Text disponible en les 6 llengües oficials de la UNESCO: anglès, francès, castellà, rus, àrab i xinès.

UNESCO. *Recomendación sobre la promoción y el uso del plurilingüismo y el acceso universal al ciberespacio*. A: UNESCO. Conferencia General (32a reunió: 2003: París). Actas de la Conferencia General: Vol.1 Resoluciones. París: UNESCO, 2004. Págs. 74-79. Accessible en diferents versions lingüístiques a través de l'adreça: <http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=13475&URL_DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html>.

UNESCO. *Sector de la Cultura de la UNESCO. Patrimonio Inmaterial, Convención 2003: Texto de la Convención para la Salvaguardia del Patrimonio Cultural Inmaterial*. [En línia]. París: UNESCO, 2006. <http://unesco.org/culture/ich_convention/index.php?lg=ES&pg00022>. [Consulta: 30 de gener del 2007]

Accés al text de la convenció en les sis versions lingüístiques oficials de la UNESCO.

Recursos electrònics

"400 Language: general resources" [En línia]. A: **BUBL information service**. Glasgow: University of Strathclyde, 2006.
<<http://bubl.ac.uk/link/linkbrowse.cfm?menuid=5886>>.
[Consulta: 30 de gener del 2007].

AGER, SIMON. **Omniglot: a guide to the languages, alphabets, syllabaries and other writing systems of the world** [En línia]. [Brighton: l'autor], 2007.
<<http://www.omniglot.com/>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].
Guia sobre els sistemes d'escriptura del món que, de manera molt clara i ordenada (presenta un índex de la A a la Z), mostra centenars de grafies tant d'ús actual com antics i fins i tot alternatius o inventats per a pel·lícules i llibres.

BBC. **BBC: Languages homepage** [En línia]. [Glasgow]: BBC, 2007.
<<http://www.bbc.co.uk/languages/>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

Al lloc web de la BBC s'ofereix la oportunitat d'aprendre diferents idiomes a través de cursos introductoris, a més de la possibilitat de sentir les notícies en 33 llengües.

COMISSIÓ EUROPEA. **Euromosaic** [En línia]. [Barcelona]: UOC: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, [2004?].
<<http://www.uoc.edu/euromosaic/>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

Euromosaic és un projecte de recerca elaborat conjuntament per l'Institut de Sociolingüística Catalana, el Centre sobre Recerca en Plurilingüisme de la Universitat Catòlica de Brussel·les i el Centre de Recerca de Gal·les. Es poden consultar més de 50 informes que defineixen la situació actual de les llengües minoritàries a Europa.

JONES, CRYSTAL; CASIRAGHI, ROBERT B. **Languages on the web: the one and only web site to learn foreign languages online** [En línia]. [S.l.: els autors, 2007].
<<http://www.lonweb.org/>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].
Aquest lloc web és una base de recursos que ofereix més de 30.000 enllaços per a l'aprenentatge de centenars de llengües. S'hi pot trobar també un petit nombre de contes bilingües, en anglès i 55 llengües diferents, i alguns textos curts.

KLEIN, HORST G. **EuroComprehension.info** [En línia]. Frankfurt: EuroCom Center, [2003].
<<http://www.eurocom-frankfurt.de/>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

Eurocom: un camí cap al multilingüisme dels europeus és un projecte realitzat a la Universitat de Frankfurt per facilitar l'aprenentatge i la intercomprensió de llengües europees que pertanyen a una mateixa branca. Es poden consultar els objectius del projecte en dotze llengües, entre elles el català.

LECLERC, JACQUES. **L'aménagement linguistique dans le monde** [En línia]. Québec: Université de Laval, 2006.
<<http://www.tlfg.ulaval.ca/axl/index.shtml>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

La planificació lingüística al món és el títol d'aquest complet lloc web en francès allotjat a la Universitat de Laval al Quebec (Canadà). Conté informació sobre la legislació lingüística de 145 països del món. Altres apartats específics estan dedicats a les famílies lingüístiques, les llengües del món i la francofonia.

Linguapax [En línia]. Barcelona: Institut Linguapax, [2002].

<<http://www.linguapax.org>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

Lloc web quadrilingüe de l'Institut Linguapax, una entitat que té com a objectius la promoció de la diversitat lingüística i el foment de l'educació multilingüe. Entre els seus apartats destaca **Novetats**, que ofereix notícies d'interès i des d'on es poden descarregar documents sobre multilingüisme.

Terralingua [En línia]. [Salt Spring Island]: Terralingua, 2004.

<<http://www.terralingua.org>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

Terralingua és una organització internacional preocupada pel futur de la diversitat lingüística, cultural i biològica. Ofereix a les seves pàgines abundant informació bibliogràfica sobre llengües en perill, drets lingüístics, multilingüisme i actituds lingüístiques.

UNESCO. **Initiative Babel** [En línia]. París: UNESCO, 2005.

<<http://www.unesco.org/webworld/babel>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

Initiative B@bel fa servir les tecnologies de la informació i la comunicació per donar suport a la diversitat lingüística i cultural i per preservar i protegir les llengües en perill de desaparició.

UNESCO. **Lenguas en peligro: Sector de Cultura de la UNESCO** [En línia]. París: UNESCO, 2002.

<http://portal.unesco.org/culture/es/ev.php-URL_ID=8270&URL_DOTOPIC&URL_SECTION=201.html>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

Lloc web del Sector de Cultura de la UNESCO, on es pot trobar informació sobre llengües en perill a partir de l'apartat temàtic Patrimoni Immaterial.

UNESCO. **LINKS: Local and Indigenous Knowledge Systems** [En línia]. París: UNESCO, 2005.

<http://portal.unesco.org/sc_nat/ev.php?URL_ID=1945&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201&reload=1042813951>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

UNESCO. **MOST Clearing House Linguistics Rights: Links and Resources**. [En línia]: París: UNESCO, [2000].

<<http://www.unesco.org/most/ln1.htm>>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

MOST (Management of Social Transformation) és un programa de la UNESCO que promou la recerca internacional sobre ciències socials. Al seu lloc web, s'hi pot trobar, entre d'altres, una extensa base de dades sobre drets i legislació lingüístics. Entre les seves publicacions destaca la revista electrònica *Journal on Multicultural Societies*.

UNESCO. **UNESCO Observatory on the Information Society: Cultural Diversity and Multilingualism** [En línia]. París: UNESCO, 2005.

<http://www.unesco.org/cgi-bin/webworld/portal_observatory/cgi/page.cgi?d=Cultural_Diversity_and_Multilingualism/index.shtml>. [Consulta: 30 de gener del 2007].

Entitats

Càtedra UNESCO de Llengües i Educació

Institut d'Estudis Catalans
Carme, 47 – 08001 Barcelona
Telèfon 933 248 585 – catedra.unesco@iec.cat

Centre de Documentació en Sociolingüística

Secretaria de Política Lingüística
Pintor Fortuny, 21 – 08001 Barcelona
Telèfon 935 527 997 (ext. 7988) – <http://www6.gencat.net/lengcat/cds/index.htm>

Ciemen

Rocafort, 242 bis – 08029 Barcelona
Telèfon 934 443 800 – ciemen@ciemen.org – <http://www.ciemen.org/>

Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades (GELA)

Departament de Lingüística General de la UB
Gran Via de les Corts Catalanes, 585 – 08007 Barcelona
Telèfon 934 035 583 – gela@ub.edu

Linguamón - Casa de les Llengües

Via Laietana, 46A, pral. 1a – 08003 Barcelona
Telèfon 932 689 072 – Fax 933 104 854 – <http://www.linguamon.cat>

Linguapax

Unescocat
Mallorca, 285 – 08037 Barcelona
Telèfon 934 589 595 – Fax 934 575 851
<http://www.linguapax.org> – info@linguapax.org

UNESCO Etxea-Amarauna

Alameda Urquijo, 60 princ. dch. – 48011 Bilbao
Telèfon 944 276 432 – <http://www.amarauna-languages.com/>

UNESCO

7, Place de Fontenoy – 75352 Paris 07 SP – France
<http://www.unesco.org>

GRUP DE BIBLIOTEQUES CATALANES ASSOCIADES A LA UNESCO

BIBLIOTECA CAN CASACUBERTA · Mn. Anton Romeu, 40 · 08912 Badalona · Tel.: 934 643 400 · Fax: 934 640 213 · b.badalona.cc@diba.es ● **BIBLIOTECA CAN MANENT** · Camí Ral, 54 · 08330 Premià de Mar · Tel. i fax: 937 510 145 · aj172.biblioteca@premiademar.org ● **BIBLIOTECA CENTRAL COMARCAL DE TÀRREGA** · Plaça Sant Antoni, 3 · 25300 Tàrrega · Tel.: 973 500 428 · Fax: 973 500 552 · biblioteca@ajtarrega.es ● **BIBLIOTECA CENTRAL DE CORNELLÀ** · Mossèn Andreu, 15 · 08940 Cornellà de Llobregat · Tel.: 933 760 111 · Fax: 933 760 009 · b.cornella.c@diba.es ● **BIBLIOTECA CENTRAL JOAN OLIVA I MILÀ** · Plaça de la Vila, 13 · 08800 Vilanova i la Geltrú · Tel.: 938 932 039 · Fax: 938 142 425 · b.vilanovag.jo@diba.es ● **BIBLIOTECA COMARCAL JOSEP FINESTRES** · Passeig Jaume Balmes, s/n · 25200 Cervera · Tel. i fax: 973 530 813 · bibliocervera@bcjf.e.telefonica.net ● **BIBLIOTECA D'EN MASSAGRAN** · Major, 204 · 17190 Salt · Tel.: 972 405 062 · massagran.salt@ddgi.es ● **BIBLIOTECA DE PALAFRUGELL** · Sant Martí, 18 · 17200 Palafrugell · Tel.: 972 304 809 · Fax: 972 304 809 · biopalaf@ddgi.es ● **BIBLIOTECA DISTRICTE 2** · Sant Cosme, 157 · 08222 Terrassa · Tel.: 937 869 162 · Fax: 937 869 163 · bibliotecadistricte2@terrassa.org ● **BIBLIOTECA ERNEST LLUCH** · Saragossa, 27 · 17003 Girona · Tel.: 972 426 368 · Fax: 972 426 391 · bibliolluch@ajgirona.org ● **BIBLIOTECA INFANTIL I JUVENIL CAN BUTJOSA** · La Salut, 52 · 08150 Parets del Vallès · Tel.: 935 622 353 · Fax: 935 623 760 · bibut@parets.org ● **BIBLIOTECA JAUME VICENS VIVES** · Girona, 22-30 · 17480 Roses · Tel.: 972 150 928 · bibros@ddgi.es ● **BIBLIOTECA JAUME VILA I PASCUAL** · Major, 51 · 08790 Gelida · Tel.: 937 792 809 · Fax: 937 790 100 · biblio.gelida@diba.es ● **BIBLIOTECA MESTRE MARTÍ TAULER** · Joaquim Blume, s/n · 08191 Rubí · Tel.: 936 998 453 / 935 887 000 · Fax: 935 883 167 · b.rubi.mmt@diba.es ● **BIBLIOTECA MUNICIPAL DE BINISSALEM - CENTRE DE CULTURA CAN GELABERT** · Portella, s/n · 07350 Binissalem (Mallorca) · Tel. i Fax: 971 870 486 · biblioteca@binissalem.org ● **BIBLIOTECA Poble SEC-FRANCESC BOIX** · Blai, 34 · 08004 Barcelona · Tel.: 934 430 105 · Fax: 934 414 752 · b.barcelona.ps@diba.es ● **BIBLIOTECA PÚBLICA DE LA BISBAL DEL PENEDÈS** · Centre Municipal de Cultura de la Bisbal del Penedès · Major, 11-13 · 43717 La Bisbal del Penedès · Tel.: 977 16 99 17 · cmc@bisbalpenedes.com ● **BIBLIOTECA PÚBLICA CASA NOVA DE SEGUR** · Dinamarca, 8 · 43882 Segur de Calafell · Tel.: 977 161 864 · bcn.calafell@altanet.org ● **BIBLIOTECA PÚBLICA MUNICIPAL DE SALOU** · Ponent, 16 · 43840 Salou · Tel.: 977 388 809 · Fax: 977 384 114 · bm.salou@altanet.org ● **BIBLIOTECA PÚBLICA VENTURA GASSOL** · Passeig de la Unió, s/n · 43820 Calafell · Tel. i fax: 977 691 284 · bvg.calafell@altanet.org ● **BIBLIOTECA SANTA OLIVA** · Salvador Casas, 22 · 08640 Olesa de Montserrat · Tel.: 937 786 699 · b.olesam.so@diba.es ●

Entrellat*

Guia elaborada per:

Josep Cru (Linguapax) i Susanna Martí (Unescocat)

Amb la col·laboració de:

Petra van den Born (Biblioteca de la UNESCO, París)

Edita:

GRUP DE BIBLIOTEQUES CATALANES ASSOCIADES A LA UNESCO

UNESCOCAT
El valor de les cultures

Col·labora:

Diputació de Barcelona
xarxa de municipis

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació
Direcció General de Cooperació Cultural
Àrea de Biblioteques

Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura

Disseny gràfic: clic traç <www.clictrac.coop>

DL: B-32684-2003

ISSN: 1697-3003